

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

ORDYNARNY i ORDYNARYJNY

OJCZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

Zanim pojawił się w polszczyźnie przymiotnik ORDYNARNY, od dobrych kilkuset lat funkcjonował już przymiotnik ORDYNARYJNY. ORDYNARYJNY utworzony został na gruncie polskim od rzeczownika ORDYNARYJA (tak wówczas zapisywanego), będącego spolszczoną wersją łacińskiego ordinaria 'to co właściwe, zwyczajne, regularne', które w polskich realiach zaczęło oznaczać 'część zarobków w majątkach ziemskich wypłacana w naturze'. ORDYNARYJNY miał kilka powiązanych znaczeń 'zwykły', 'zwyczajny', 'zwyczajowy'. Najstarsze znaczenie 'zwyczajowy' odnosiło się do zgodności z obowiązującymi zwyczajami, regulaminami (były więc SEJMY ORDYNARYJNE, czyli zwyczajne, zwoływane co 2 lata i EKSTRAORDYNARYJNE – zwoływane w razie potrzeby; był PROFESOR ORDYNARYJNY, czyli profesor zwyczajny, mianowany przez władze państwowe, a nie uniwersyteckie, i EKSTRAORDYNARYJNY, dzisiaj: nadzwyczajny, mianowany przez rektora uczelni). Drugie znaczenie – 'zwyczajny, najzwyczajniejszy' – odnosiło się zazwyczaj do sprzętów, rzeczy codziennego użytku, rozmaitych produktów („W pierwszym pokoju stał stół ordynaryjny, stary i kilka stołków drewnianych” – wspominał Kościuszko). Trzecie znaczenie, 'zwykły', zaczęło się przekształcać w 'pospolity', a także 'prostacki' i 'nieokrzesany'. Zapożyczony w połowie XIX w. z języka niemieckiego przymiotnik ORDYNARNY od razu przejął te dwa „gorsze” znaczenia wyrazu ORDYNARYJNY i stosunkowo szybko zaczął się specjalizować w znaczeniu „najgorszym” – 'prostacki, grubiański, wulgarny’.